

ISAAC ASIMOV

Theszpisz

Félig magamhoz tértem, majd újra elaléltam. Időről időre gyorsan elhaló hangokat hallottam a fejemben.

Aztán sikerült kivennem egy mondatot: "Amíg tökfejek előtt hajbókolnak, nincs helyük az okos elméknek."

Derengő fényt vettem észre, majd John Sylva fölém hajló arcát. "Helló, Herb!" - mondta a szája. Nem hallottam a szavakat, de láttam, ahogyan az ajkai megformálják őket. Bólintottam, és újra elveszítettem az eszméletemet.

Sötét volt, amikor újra magamhoz tértem. Egy ápolónő hajolt fölém, de meg se moccantam, úgyhogy magamra hagyt.

Kórházban vagyok, hát persze.

Nem lepődtem meg. Egész óvatosan megmozdítottam a karomat és a lábamat. Nem fájtak, de éreztem őket. A fejem zúgott és fájt, de ez várható is volt.

"Amíg a tökfejek előtt hajbókolnak, nincs helyük..."

Theszpisz! - gondoltam diadalmasan. A Theszpiszt hallottam. Újra elveszítettem az eszméletemet.

Derengett. Ajkaim narancslé ízét érzékelték. Megszívtam a szívószálat, és hálás voltam.

Időgép!

John Sylva nem szerette, ha így hívtam. Temporális Transzfer, ő így nevezte. Hallottam, ahogy mondja, és figyeltem az elhaló szavakat. Az agyam, úgy látszik, teljesen rendben van. Megpróbáltam elvégezni néhány műveletet: 543 négyzetgyökével kezdtem, aztán az összes elnök neve jött helyes sorrendben. Úgy tűnik, a szellemi állapotom kitűnő. Beszélni vajon tudok? Megbizonyosodtam róla, hogy tudok.

Természetesen az agykárosodás volt a legnagyobb veszély; normális körülmények között, azt hiszem, nem vállaltam volna a kockázatot, hacsak nincs benne a dologban a Theszpisz. Ahhoz, hogy ezt megértse valaki, persze Gilbert és Sullivan-rajongónak kell lenni. Én pedig az voltam, és Mary is. Egy Gilbert és Sullivan-klubtalálkozón ismerkedtünk meg, aztán rendszeresen találkozunk az összejöveteleken meg a helyi operatársulat előadásain. Az esküvőnkön a klubbeli barátok rögtönzött kórusa a "When a Merry Maiden Marries"-t énekelte A velencei gondolás-ból.

Az agyam normálisan működik. Ebben biztos voltam, miközben kibámultam az ablak előtt leereszkedő, homályos-szürke alkonyatba, és figyeltem egyre erősödő emlékeimet arról, ami történt...

"Nem időgép", hallottam képzeletben John hangját. "Az időgép olyan autó, amellyel fel-alá furikázhatsz az idő folyosóiban, ez pedig elméletileg kizárt. Nem. Itt Temporális Transzferről van szó. Arról, hogy tudattartalmak képesek hatásukat kiterjeszteni az időben. Helyesebben az atomnál kisebb részecskék képesek rá, s ha ezek olyan komplex módon szerveződnek, mint a felnőtt emberi agyban, akkor hatásuk olyan mérvűvé erősödik, hogy már észlelhető, és ha jól sejtem, fel is használható. Ha két tudat kellőképp hasonló egymáshoz, akkor megfelelésük eljuthat eddig a bizonyos pontig, s akkor a két tudat oda-vissza kirándulhat az időszakadék fölött. "Temporális Transzfer."

Egy voltam a sok száz alany közül, akit John kipróbált. Állatkísérleteknek nem volt értelme, mert csak az emberi agy hozott létre elég erős mezőt. Delfinekkal talán még ment volna a dolog, de azokkal meg hogyan dolgozzon együtt az ember?

- Majd mindenkinél érzékelhető valamennyi rezonancia - mondta John. - Nálad ráadásul még egy egészen határozott irány is kivehető.

- Kivel? - kérdeztem.

- Azt nem tudom megmondani, Herb - felelte. - Nem tudjuk biztosan, hogy mennyire pontosak az idő- és a térbecsléseink, de a te rezonancia-partnered, úgy tűnik, az 1871-es Londonból jelentkezett.

- Az 1871-es Londonból?

- Úgy van. De nem tudjuk ellenőrizni a méréseinket, amíg nem találunk valakit, akinek elég nagy az amplifikációja ahhoz, hogy transzfer jöhessen létre. Nem tartom valószínűnek, hogy tolongának az önkéntesek.

- Én benne vagyok - mondtam.

Eltartott egy darabig, amíg sikerült meggyőzőnöm Johnt, hogy komolyan gondolom. Régi barátok voltunk, és tudta, hogy izgat a Gilbert és Sullivan-titok, de hogy mennyire, azt aligha tudta elképzelni.

Mary viszont igen! Oda volt a lelkesedéstől, akárcsak én.

- Gondold csak el, micsoda mázli! - mondtam neki. - A Theszpisz 1871-ben készült, Londonban. Ha egyszeriben ott lehetnék, pontosan ott és pontosan akkor, hallhatnám az egészet. Akár még...

Fantasztikus volt elképzelni is. A Theszpisz készült el legelsőként Gilbert és Sullivan tizennégy operettje közül, s bár a rövid darab nem lett olyan átütő, mint a későbbiek, de akkor is egy volt a Gilbert és Sullivan-opuszok közül. Ráadásul egyszer s mindenkorra elveszítettnek tartották, kivéve a nyitókórust és egy balladát, mely aztán átkerült más operettekbe is.

Ha én ezt hallhatnám!

- És nemcsak hogy hallhatnám - folytattam elragadtatottan. - De a kezembe foghatnám a kottát, és lapozhatnék benne! És ki tudja, talán betehetném egy kazettába, elrejtethetném, és ha visszatértem, előszedhetném. Talán...

Mary szeme csillogott, de azért nem veszítette el gyakorlati érzékét sem. - Na de biztos, hogy ez kivitelezhető? Szó se róla, a Theszpisz előkerülése a század Gilbert és Sullivan-felfedezése volna, de azért kár volna hamis reményekbe ringatni magunkat. Ha sikerül behatolnod ennek az 1871-es valakinek a tudatába, akkor rá tudnád bírni, hogy azt tegye, amit te akarsz?

- Legalábbis megpróbálhatnám - feleltem. - Nagyon hasonlítania kell hozzám, ha a tudatunk ilyen jól fedi egymást, a száz évnél is nagyobb szakadék ellenére. Alighanem egyezik az ízlésünk.

- És ha valami bajod történik?

- Vannak célok, amelyekért érdemes némi kockázatot vállalni - feleltem komoly hangon, és Mary egyetértett. Nem is az én Marym lett volna, ha ebben az esetben máshogyan tesz.

Egy óvintézkedést azért mégis tettem: nem mondtam meg Marynak pontosan, hogy mikor kerül sor a dologra. Nem akartam, hogy a közelemben legyen, ha netán rosszul sül el valami. Hamarosan elrepül Kanadába, hogy mint minden évben, meglátogassa a szüleit. A legjobb alkalom.

- John csak az ősz elején tud hozzákezdeni - mondtam, és igyekeztem bánatos képet ölteni.

Három nappal Mary elutazása után minden készen állt. Nem éreztem semmi nyugtalanságot, akkor sem, amikor John így figyelmeztetett:

- Lehet, hogy nagyon kellemetlen lesz, amit érezni fogsz!

Vállat vontam, és azt kérdeztem: - Mondd, John, ha Londonba érek, képes leszek tenni is valamit?

- Egyelőre szintén nyitott kérdés - felelte. - Csak akkor adhatok választ rá, ha újra visszatérel, ami teljesen automatikus módon be fog következni. Ha én közben szívinfarktust kapok, vagy kikapcsolják az áramot, te akkor is vissza fogsz térni. Halálbiztos a szisztéma, tekintettel, hogy a fizikai tested itt marad. Érted?

- Értem.

John ezt újra meg újra elismételte, mert azt hitte, hogy ha legalább efelől sikerül megnyugtatnia, csökken az agykárosodás veszélye.

- Tudok majd tenni valamit? - kérdeztem.

- Az a gyanúm, hogy nem. Nézőként leszel ott, aki nem vesz részt semmiben.

- Beleszólhatok bárhogyan is a történelem menetébe?

- Itt lépnek be azok a paradoxonok, amelyek miatt a valódi időutazás nem lehetséges. Megfigyeléseket tehetsz, az eredményeket magaddal hozhatod, és akkor a mostani történelem menetébe beleszólhatsz. Igen, ez még nem vezet paradoxonokhoz.

- A semminél ez is több - mormogtam.

- Mi az hogy - felelte John. - Meghallgathatod az operettedet, és már ez is valami.

Szó se róla, de azért még messze nem elég. Nem vagyok gyakorló muzsikos, képtelen lennék minden egyes hangjegyet reprodukálni. Azzal vigasztaltam magam, hogy John esetleg téved vagy esetleg hazudik. Ha megvan rá a lehetőség, hogy változtassunk a történelmen, akkor a Technikai Haladást Felügyelő Hivatal biztosan nem engedélyezne ilyen irányú kísérleteket. Ha megvan a lehetőség, akkor John kénytelen titokban tartani, különben betiltanák a kísérleteit.

Behozták a reggelimet.

"Csakhogy kezdünk végre magunkhoz térni" - hallhattam a nővér színlelt kedveskedését. Szavai kettészakították emlékeim láncát, a reggeli meg nem volt valami pompás, de bármit befaltam volna. Ez jó jel volt. És miközben ettem, egy hang a fejemben egyfolytában ezt énekelte: "A világ menete már csak ilyen, mindegy, hogy a mát vagy a holnapot nézed. Amíg a tökféjek előtt hajbókolnak, nincs helyük az okos elméknek."

Most már emlékeztem. Ez a kórus, amelyik Merkúr szólóját kíséri a Theszpisz első felvonásában. A szavakra legalábbis emlékeztem. A zene viszont új volt a számomra - de Sullivan zenéje volt. Ez nem lehetett kétséges.

Tízkor megérkezett John Sylva.

- Mondták, hogy már nem vagy az intenzív osztályon, és egyfolytában engem emlegetsz. Hogy vagy? Egész tűrhetően nézel ki. - John megpróbált könnyednek látszani, de szemében aggodalom tükröződött.

- Emlegettelek? - próbáltam visszaemlékezni.

- Végig, amíg csak magadhoz nem tértél. Itt voltam már tegnap is, de még nem voltál az öntudatodnál.

- Azt hiszem, emlékszem - mondtam, de nem igazán érdekelt a dolog. - Ezt hallgasd meg, John. - A hangom erőtlően volt ugyan, de belefogtam Merkúr szólójába, és végigénekeltem.

John bölintott. Némán figyelt az egész idő alatt. - Ügyes - mondta aztán.

- Ügyes?! Ez a Theszpisz! Három előadást is hallottam Londonban. Még csak különösebb erőfeszítésre sem volt szükségem, hogy összejőjjön. Alteregóm, egy Jeremy Bentford nevű ember magától megcsinált mindent. Kishiján még az operett kottájából is szerezttem egy másolatot. A harmadik előadás alatt sikerült rábírom Bentfordot, hogy törjön be Sullivan dolgozószobájába. Nem kellett győzködnöm. A saját kívánságának engedelmeskedett; nagyjából egyformák a nézeteink meg az érdeklődésünk is, ezért lehetett olyan kitűnő az átfedés közöttünk. Csak ott történt baj, hogy rajtakapták, és letartóztatták. Már a kezében volt a másolat, de nem tudta megtartani. Vagyis igazad volt. Nem tudjuk megváltoztatni a múltat. A jövőre viszont képesek vagyunk hatni, mert a fejemben megvan a Theszpisz összes fontos dallama.

- Miről beszélsz, Herb? - kérdezte John.

- Anglia! 1871! A Jóistenért, John! Temporális Transzfer!

Johnt mintha áramütés érte volna.

- Tehát ezért akartál beszélni velem?

- Hát persze, hogy ezért! Még kérdezed?! Nem voltál itt egész idő alatt? Mintha nem te küldtél volna vissza a múltba! Illetve a tudatodat.

John teljesen elképedve bámult rám. Zagyvaságokat beszéltem volna? Mégsem úsztam meg ép elmével? Vagy az, amit mondani akartam, nem egyezett azzal, amit ténylegesen mondtam?

- Sokat beszélgettünk a Temporális Transzferről, Herb, ez igaz. De...

- De???

- De nem funkcionált. Emlékszel rá, ugye? Nem sikerült a kísérlet.

Most én voltam elképedve.

- Hogyhogy nem sikerült? Visszaküldtél, John!

John tünődött egy ideig, aztán felállt.

- Hadd hívjam ide az orvost, Herb.

Hamarosan megjelent az orvos, és alávetett a vizsgálat hosszadalmas procedúrájának.

Miért hazudik John? Összetűzésbe került a kormányral, mert transzferálta a tudatomat? Úgy akarja megmenteni a tervét, hogy engem kényszerít hazugságra? Vagy úgy állítja be, mintha begolyóztam volna?

A gondolat nyugtalanított és levert. Itt van a fejemben a Theszpisz zenéje, oké - de be tudom-e bizonyítani, hogy csakugyan az? A New York-i Gilbert és Sullivan Társaság esetleg segíthetne. Biztosan vannak olyanok, akik felismerik Sullivan zenei ujjlenyomatát, hogy így mondjam. Vagy minden hiábavaló, amíg John kitart a hazugságánál?

Másnap reggelre már csakugyan közel jártam ahhoz, hogy bedilizsek. Semmi másra nem tudtam gondolni. Felhívtam John-t (azaz megkértem a nővért, hogy teremtsen elő bármi áron). Beszélnem kell vele! A postámról teljesen megfeledkeztem, pedig biztosan vannak levelek Marytól is.

- John - estem neki, alighogy bedugta a fejét az ajtón -, amit tegnap elénekeltem neked, az a Theszpisz zenéje volt! Nem hiszed, hogy az igazat mondom?

- Dehogynem, Herb - mondta csillapítóan John. - Ismerem a darab zenéjét én is.

Ez kizökkentett az egyensúlyomból. Nagyot nyeltem, és ránéztem: - Te? Hogyhogy...

- Nézd, Herb, én tökéletesen megértelek. Azt szeretnéd, ha a Theszpisz zenéje elveszett volna, én ezt nagyon jól el tudom képzelni. De sajna nem veszett el. Ebbe bele kell törődnöd, öregem. Nézz csak ide!

Puha fedelű, kék színű könyvet tartott elém. Ez állt rajta: "Theszpisz. A szövegét William Schwenk Gilbert írta, a zenéjét Arthur Sullivan szerezte."

Kinyitottam, átlapoztam. És leesett az állam.

- Honnan szerezted ezt?

- Egy zeneműboltból a Lincoln Center közelében. Kapható bárhol, ahol árulnak Gilbert és Sullivan-operetteket.

Egy pillanatig hallgattam.

- Felhívnál nekem valakit? - kérdeztem aztán.

- Kit?

- A Gilbert és Sullivan Társaság elnökét.

- Persze, ha meg tudod mondani a nevét meg a számát.

- Mondd meg neki, kérem, hogy jöjjön be hozzám. Amilyen gyorsan tud. Nagyon fontos.

A postámról újfent megfeledkeztem. Nem, első a Theszpisz.

Saul Reeve nem sokkal ebéd után érkezett meg a kórházba. Arca szelíd volt, és egész lényéből nyugalom és biztonság sugárzott. Valaki, akiben megfogózhatom. Reeve tökéletesen illett a társaság élére. Csak azon csodálkoztam, hogy nem hord Gilbert és Sullivan-trikót.

- Nagyon örülök, hogy szerencsésen megúsza a dolgot - mondta. - A társaság együttértett magával és aggódott mindvégig.

(Megúsztam? Mit? És miért aggódtak? Honnan tudtak a Temporális Transzferrel végzett kísérletről? Ha pedig ők is tudtak róla, akkor John miért hazudik és miért állítja váltig, hogy nem került rá sor?)

- Mi van a Theszpisszel? - kérdeztem türelmetlenül.

- Mi volna vele?

- Megvan a zenéje?

A derék Saul nem tud színészkedni. Gilbertről és Sullivanról tud mindent, amit tudni lehet; amiről ő nem tud, az nem létezik, hacsak nem járatta eddig a bolondját valamennyiünkkel. Arckifejezése csakis mély és őszinte felindulásról árulkodhatott.

- Persze, hogy megvan - de csak hajszálon múlt, hogy nem veszett el, ha erre gondol.

- Mit ért azon, hogy egy hajszálon múlt?

- De hisz ismeri a történetet maga is.

- Azért csak mesélje el. Mesélje el, kérem.

- Nos, Sullivan elégedetlen volt a darabbal, nem akarta kiadni. De aztán betörték hozzá. Valaki megpróbálta ellopni a kéziratot, már a kezében volt, amikor elkapták. Ha olyan jó a darab, gondolta Sullivan, hogy el akarják lopni, akkor elég jó arra is, hogy kiadják. Ha ez a Jeremy Bentford nem lett volna, talán egyszer s mindenkorra elvész a darab. De azért nem túl népszerű. Alig tűzik már műsorra. De hát ezt maga tudja a legjobban.

Nem figyeltem tovább az elnökre.

Ha ez a Jeremy Bentford nem lett volna...! Tehát mégis megváltoztattam a történelem menetét.

Ez volna hát a különös helyzet magyarázata? Hogy még egy olyan jelentéktelen kiadvány is, mint a Theszpisz, képes hullámokat vetni, és képes alternatív ösvényt nyitni az időben?

Honnan jöttek ezek a hullámok? A zenének van talán ekkora szerepe? Netán arra ösztönözött valakit, hogy olyasmit tegyen vagy mondjon, amit egyébként nem tett vagy nem mondott volna? Avagy a betörő élete vett más irányt a lopási kísérlet folytán, és ezáltal változott meg a történelem, amely a hullámokat létrehozta?

És: képes lett volna ez a kiadvány annyira megváltoztatni a történéseket, hogy John Sylva soha nem is dolgozta ki a Temporális Transzfer technológiáját, s én egyszer s mindenkorra foglya voltam ennek az új világnak?

Időközben újra magamra maradtam. Azt sem vettem észre, hogy Saul elment.

A fejemet ráztam. Hogyan lehetséges ez? Hogyan változhatott át a Temporális Transzfer igenje - nemmé? John Sylva nem változott meg. Saul Reeve sem változott meg. De hogyan mehetett végbe ilyen hatalmas változás úgy, hogy a legkisebb változást nem vontam maga után?

Csöngettem a nővérnek. - Ide tudná hozni nekem a Times valamelyik számát? Mindegy, hogy a mait, a tegnapi vagy egy múlt hetit.

Lássuk csak, keres-e valamilyen kibúvót! Mert mi van, ha egy összeesküvéssel állok szemben, amelyik bármilyen okokból is, de arra szövetkezett, hogy bolondot csináljon belőlem?

A nővér már jött is az újsággal.

Megnéztem a dátumot. Négy nappal korábban került sor a kísérletre.

A címeikkel, úgy tűnt, minden rendben van: Carter elnök - A közel-keleti válság - Műholdak földkörüli pályán.

Tüzetesen átnéztem az egészet, találkozik-e valami rendellenességgel. Abzug szenátor azt indítványozza egy beadványában, hogy a szövetségi kasszából javítsanak New York rossz anyagi helyzetén.

Abzug szenátor?

Nem ő volt az, aki 1976-ban elveszítette a szenátusi választást Patrick Moynihannel szemben?

Megváltoztattam a történelmet. Megmentettem a Theszpiszt, és ezáltal valamilyen módon megsemmisítettem John munkáját a Temporális Transzferrel kapcsolatosan; és megnyertem a választásokat Bella Abzug javára.

Lássuk csak: még mi minden változhatott meg? Hány millió jelentéktelen ember esett át millió meg millió apró változáson, amit én észre sem veszek?

Ha volna egy mai "Times"-om az én világomból, és összehasonlítanám ezzel itt, volna-e vajon akár csak két azonos sor is?

Hát a saját életem? Ott mi az ábra? Emlékezni persze csak arra tudtam, amelyik a másik idősvényen zajlott. Ebben akár gyerekm is lehet. Esetleg még él az apám. Ki tudja, lehet, hogy még nőtlen vagyok.

Erről eszembe jutott a postám. Hoppá. Sürgősen látnom kell. Hívtam a nővért, és még egyszer üzentem John Sylvának, hogy hozza el a postámat. Volt kulcsa a lakásomhoz. (És ezen az idősvényen - itt is van neki?) Feltétlen el kell hoznia Mary leveleit.

John nem jött, helyette viszont, valamivel ebéd után, jött a doki. Ezúttal nem a szokásos rutinvizitról volt szó. Leült, és gondterhelten méricskelt a tekintetével.

- Amint Mr. Sylvától hallom, az a kényszerképzete, Herb, hogy a Theszpisz zenéje elveszett? - kérdezte.

Csupa fül voltam. Nem fogtok diliházba dugni.

- Mondja, doktor úr - kérdeztem vissza -, maga is Gilbert és Sullivan-rajongó?

- Rajongó éppen nem, de láttam néhány operettet, köztük a Theszpiszt is tavaly. Maga látta a darabot valaha?

Bólintottam. - Mi az hogy. - Eldúoltam Merkúr szólóját. Főlöszlegesen tartottam tudatni vele, hogy egyedül 1871-ben háromszor is láttam az operettet.

- Akkor tehát nem hiszi, hogy elveszett a zenéje? - érdeklődött tovább.

- Nehezen hihetném, tekintettel arra, hogy ismerem.

Ez kifogta a szelet a doki vitorlájából. Krárogott, majd más módszerrel próbálkozott: - Mr. Sylva szerint önnek meggyőződése, hogy, sikerült visszautazást tennie az időben...

Ugy éreztem magam, mint egy matador, aki ellenáll a bika támadásának. Szinte élveztem a helyzetet. - Csak tréfa volt - mondtam.

- Tréfa?

- Mr. Sylvával sokszor beszélgettünk arról, lehetséges-e az időutazás.

- Jó, jó - mondta a doki türelmetlenül. - De maga éppen ezzel a különleges ötlettel akarta megtréfálni? Hogy a Theszpisz zenéje elveszett?

- Miért ne?

- Van-e valami oka arra, hogy azt kívánja, bárcsak ez a zene ne létezne?

- Ugyan miért volna?

Visszatért a gondterhelten tekintet. - Azt mondja, látta a Theszpisz egyik előadását. Mikor?

Vállat vontam. - Így kapásból nem tudom megmondani. Kellene?

- Lehetséges, hogy egy évvel ezelőtt, decemberben?

- Maga akkor látta, doktor úr?

- Igen.

- Hát - könnyen lehet, hogy én is akkor láttam.

- Nagyon ronda nap volt - folytatta a doktor. - Ónososó. Mond ez magának valamit?

Most csapdát akar állítani? Marhaságot mondok, ha úgy tesz, mintha emlékeznék rá?

- Tudja doktor úr, nem vagyok a legjobban, úgyhogy nem esküszöm rá, hogy itt volna a fejemben minden apró részlet. Maga mire emlékszik? - Ügyesen visszadobtam a labdát.

- Telt ház volt, a pocsék idő ellenére. Sokan csak azért jöttek el, mert a Theszpiszt adták, amit a legtöbben még sohasem hallottak, mivel csak nagy ritkán tűzik műsorra. Én is ezért mentem el. Ha mást játszanak, alighanem ki sem mozdulok otthonról. Ezért mesélte Mr. Sylvának, amikor újra magához tért, hogy nem létezik a zene?

- Hogy érti ezt?

- Hogy ha így lenne, akkor maga nem ment volna el? És akkor nem ült volna a taxiban?

- Nem értem.

- Balesete volt, uram.

- Azt akarja nekem bebeszélni, hogy emiatt vagyok kórházban? - meredtem rá ellenségesen.

- Nem, uram. Annak egy éve. A feleségéről van szó.

Rázni kezdett a hideg. Megpróbáltam megtámaszkodni a könyökömmel, de már ott állt mellettem a nővér, és segített. Nem láttam, hogy mikor jött be.

- Emlékszik? - kérdezte a doktor.

Mire kellene emlékezni? Mi lehet az a szörnyűség?

- Meghalt a feleségem? - kérdeztem.

Mondd, hogy nem. Kérlek, mondd azt, hogy nem!

De a doktor rejtélyes feszültsége feloldódott, és halkán sóhajtott. - Akkor tehát emlékszik?

Újra összeszedtem magam valamennyire. Valami nem stimmel a történetben.

- Akkor miért vagyok én kórházban? Egy évvel később?

- Szóval mégsem emlékszik?

- Mondjon el mindent!

Most kényszeríteni fog, hogy nézzek szembe a valósággal. Az ő valóságával. Az ő időösvényének a valóságával.

Vártam, hogy mit fog mondani.

- Ön azóta depresszióktól szenved, uram. Öngyilkosságot kísérelt meg. Megmentettük. Segíteni fogunk magának.

Nem moccantam. Nem szóltam semmit. Honnan várhatnék segítséget? Megváltoztattam a történelmet. Nincs visszaút.

Megszereztem a Theszpiszt.

Elvesztettem Maryt.

Adamik Lajos fordítása

(Orion sci-fi magazin 1993)